

Recenzija knjige:

SASCHA L. SCHMIDT (UR.): 21ST CENTURY SPORTS: HOW TECHNOLOGIES WILL CHANGE SPORTS IN THE DIGITAL AGE.

Springer, 2020. 301 stran (ISBN: 978-3-030-50800-5). DOI: 10.1007/978-3-030-50801-2

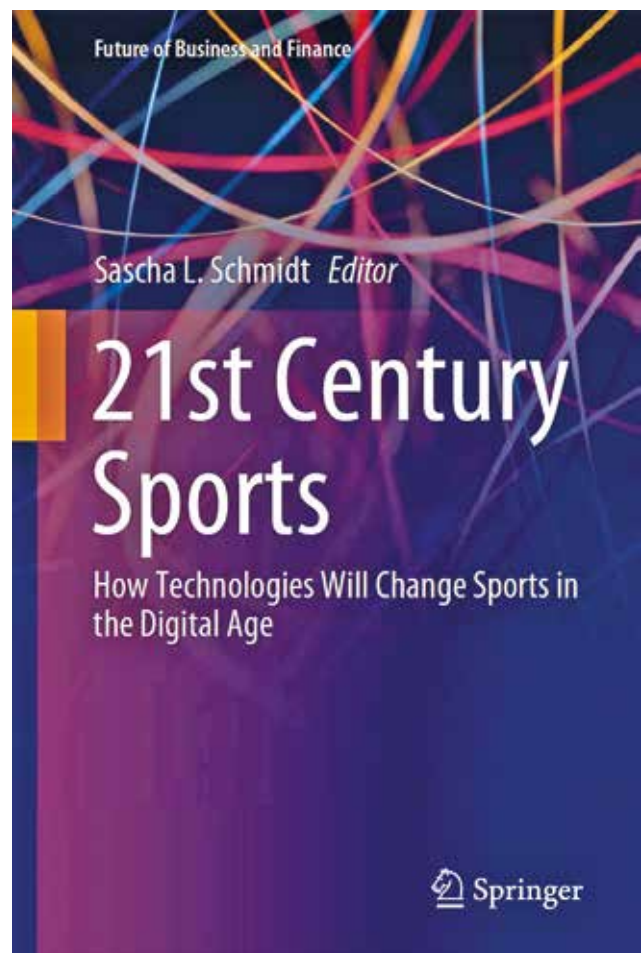
Če poskusimo izluščiti temeljno sporočilo sicer raznolikih idej in vizij pomembnih akterjev s področja sodobnih tehnologij ter si zamisliti svet, kakršnega nam vedno znova projicirajo, se zdi, kot da stopamo po poti, ki neizogibno vodi do pravičnejše, transparentnejše, čistejše, učinkovitejše, odgovornejše in bolj zdrave družbe, v kateri je manj nejasnosti, manj dvoumnosti, manj negotovosti, manj zmotljivosti, manj trenj. Kot je poudaril že Morozov,¹ o napovedih prihodnosti, ki imajo sedež v Silicijevi dolini, ni težko ugotoviti: prihodnost bo predvsem fantastična, človeštvo bo s pomočjo nosljivih naprav končno premagalo debelost, ljudje bodo jedli manj, spali bolje, se več gibal; zmotljivost njihovega spomina bo preteklost, saj bo tovrstna tehnologija zabeležila in shranila vsako njihovo potezo; prevažali nas bodo samovozeči se avtomobili, ulice bodo čiste in svetle, zločini in kriminal bodo oddaljena preteklost, materialno in virtualno okolje bo postalo pametno ... Tovrstnim podobam, ki razvoj tehnologije pretirano idealizirajo in pridobivanje informacij malodane enačijo z neizogibnim napredkom, lahko dodamo tudi tiste, ki jih različni avtorji izpostavljajo v sklopu knjige Šport v 21. stoletju: Kako bodo tehnologije spremenile šport v digitalni dobi.

Nove tehnologije, ki segajo od »strojne« (napredni materiali, nosljive naprave, senzorji, robotika ...) do »programske« opreme (veliko podatkovje, umetna inteligenca,

¹Morozov, E. (2014). *To Save Everything, Click Here: Technology, Solutionism and the Urge to Fix Problems That Don't Exist*. Penguin Books.

kvantno računalništvo, blockchain ...) in vključujejo tehnologije, ki vzpostavljajo polje virtualne resničnosti, obogatene resničnosti, mešane resničnosti ipd., naj bi izboljšale športne nastope, obogatile izkušnjo športne potrošnje ter olajšale in optimizirale športni menedžment. Horizontalno in vertikalno še intenzivnejše kvantificirani športniki ne bodo več fikcija, trenažni procesi bodo učinkovitejši, sodniške napake utegnejo postati stvar preteklosti, tehnologije bodo pomagale pri iskanju in identificiranju novih igralcev in talentov, v sklopu analiz bo omogočen premik od »zaznaj in odgovori« do »anticipiraj in ukrepaj«, izkušnje gledalcev bodo čedalje bolj vključujoče, prilagojene, interaktivne ... Ob ustreznem pristopu, skratka, lahko tehnologija športnikom in ekipam, gledalcem in drugim športnim potrošnikom ter akterjem v športu omogoči »izjemne reči« (str. 177). Če je avtorjem knjige z veliko mero verjetnosti mogoče pritrditi v tezi, da bo razmerje med športom in tehnologijo v prihodnosti intenzivnejše, pa je po drugi strani treba podvomiti o njegovi naivno predpostavljani benevolentnosti in »solucionistični«² glorifikaciji sodobnih tehnologij. S tem ne želimo reči, da je tehnologija problematična inherentno in neizogibno, želimo pa opozoriti, da to (lahko) postane v kontekstu obstoječega smotra njenega razvoja.

²Solucionizem je izraz, ki ga Morozov vzame iz polja arhitekture in urbanističnega načrtovanja, kjer označuje favoriziranje redukcionističnih in površinskih odgovorov na sicer kompleksne probleme, in ki v kontekstu ozkoglednih hvalnic tehnologiji to prepričanje podva- ja.

Toda pojdimo po vrsti. Delo Šport v 21. stoletju je nabor heterogenih prispevkov, skozi katere avtorji osmišljajo preplet športa in sodobnih tehnologij, vpliv fenomenov, kot so robotika, nosljive naprave, senzorji, umetna inteligenca, napredna analitika, virtualna resničnost ipd., na šport ter obratno. Nedvomno je knjiga dobrodošel in koristen prispevek, ki poskuša vprašanja in implikacije

novih tehnologij pripeljati v polje športa ter jih s perspektive tega konteksta tudi osvetliti in poiskati njegove specifike. Med pomembnejšimi odlikami knjige sta njena dobra strukturiranost in jasna organiziranost, ki sicer kompleksno polje sodobnih tehnologij in njihovega razvejenega dialoga s športom razdelita v pet temeljnih sklopov: (1) uvod, v katerem poskušajo avtorji vpeljati, predstaviti

in klasificirati razmerje med športom in industrijo novih tehnologij, (2) materialne tehnologije, kjer prispevki za svoj predmet jemljejo zlasti rabo »hardware« tehnologij v športu, (3) informacijsko-procesne tehnologije, kjer so v ospredju tehnologije, ki upravljajo podatke in obdelavo informacij, (4) tehnologije človeških interakcij, ki ob nekoliko nerodnem poimenovanju poglavja sicer obravnava fenomene, kot sta virtualna in obogatena resničnost, ter njihov potencial v kontekstu športa in (5) zaključek, ki se špekulativno ozira v bližnjo prihodnost in si poskuša zamisliti, kako se bo šport s sodobnimi tehnologijami razvil v prihodnjih treh desetletjih.

Vsebinsko tako knjiga zajame širok spekter novih tehnologij ter tudi na ta način ilustrira, da se njihov dinamični odnos s športom dotika skoraj vsakega vidika športnega polja ter posega in spreminja načine treningov in tekmovanj, participacije v športu tako na profesionalni kot amaterski ravni, izkušnje gledalcev in oblike konzumiranja športa, vodenja športnih organizacij ter upravljanja v športu in športa kot takega. V širino ji težnje k celostnemu pristopu posledično ni mogoče očitati, vendar pa ob pričakovani poglavljenosti bralec ostaja nepotešen. Vse prepogosto in v večini prispevkov so namreč potencialne koristi sodobnih tehnologij in njihovih temeljnih učinkov naivno predpostavljene, premalokrat pa so preizprašane in naslovljene kritično. Ni sicer mogoče reči, da za možne negativne implikacije novih tehnologij avtorji ostajajo povsem slepi, saj v svojih tekstih mestoma nanje opozorijo, vendar pa njihova opozorila ostajajo na ravni obrobnih, nerazvitih in nepoglobljenih dodatkov, ki nimajo ustrezne teže in so toliko bolj problematični, kadar se pojavijo skupaj z zagovorom pozitivističnega in uniformnega razvoja športno-tehnološkega kompleksa.

Schlegel in Hill (str. 91–110) tako v svojem prispevku, denimo, obravnavata potencial nosljivih naprav v kontekstu množične participacije v športu ter razmišljata o oblikah javno-zasebnih partnerstev, ki bi lahko vzpostavila tako nove poslovne modele kot mehanizme političnih spodbud za deljenje osebnih podatkov. Kljub temu, da

izpostavi potrebo po razvoju odprtih standardov in spoštovanju osebnih podatkov, svoje premisleke namesto proti odpiranju vprašanj, ki bi naslovlila temeljni izvor izpostavljenih problemov, kontradiktorno in v ignoriranju družbene makroravnari usmerita proti poskusom vplivanja na posameznikovo vedenje. Prav tako se v njunem oziranju proti prihodnosti in na ravni razmerij, ki jih odpirata – tj. potrošnik-država in podjetje-država –, simptomatično izgubi dimenzija, ki je pri razmislekih o (digitalni) reorganizaciji družbene in politične infrastrukture nujna – tj. dimenzija državljana. Poenostavljeno in tehnoutopično razumevanje novih tehnologij je očitno tudi na mestu, kjer izpostavi možnost prenosa športnih tehnologij v druge sektorje, na primer na področje poklicnih boleznih in varnosti pri delu: sodobne tehnologije, kot pravita, so že danes zmogljive identificirati problematične drže telesa, zdravstvene težave, ki se pojavijo kot posledica ponavljajočih se gibov ipd., kar gotovo drži, toda drži tudi, da te iste ali podobne naprave delavce pogosto nadzirajo in silijo k večanju produktivnosti in doseganju dnevnih norm.

Podobno problematičen se v različnih prispevkih izkaže zagovor množenja kamer, mikrofonov ali pa prehoda na digitalne vstopnice in intenzivnejše rabe podatkovnih tehnologij, ki naj bi v kontekstu športnih dogodkov omogočile njihovo bogatejše doživetje ter optimizacijo in personalizacijo izkušnje posameznega športnega navdušenca, vendar pa ob površinskem spotiku ob omejitve in potencialne pristranskosti »podatkovne revolucije« ta vprašanja niso podrobneje tematizirana. Droni in tehnologije tako prepoznavanja obrazov kot vzorcev vedenja ne služijo zgolj optimizaciji izkušnje gledalcev, temveč označujejo sovpad nadzorovanja, zabave in trženja.¹ Če nam droni, denimo, sicer omogočajo posnetke pod doslej nevidnimi koti, lahko po drugi strani obenem skenirajo množico; in če

¹Hutchins, B. in Andrejevic, M. (2021). *Olympian Surveillance: Sports Stadiums and the Normalization of Biometric Monitoring*. *International Journal of Communication*, 15, 363–382.

tehnologije prepoznavanja obrazov ter vzorcev vedenja omogočajo identificiranje in sledenje gledalcem, tega ne počnejo zgolj v službi vzpostavljanja varnosti, temveč tudi z namenom generiranja dobička. Stadioni so v tem kontekstu toliko hvaležnejše testno okolje, saj se implementacije tehnologij, ki v drugih prostorih družbenega življenja hitreje sprožijo odpor, sprejemajo kot nujne za zagotavljanje varnosti, reda in užitka. Kot ugotavlja Hutchins in Andrejevic,¹ pa zapuščina večine preteklih mega športnih dogodkov ni toliko njihov dobrohoten prenos v javni prostor in vsakdanje življenje, temveč vse bolj invazivno nadzorovanje državljanov in konsolidacija »kibernadzora«, ki vprašanja zanesljivosti, zasebnosti in politično-ekonomskih implicij pušča ob strani.

Pretirana agresija sodobnih tehnologij se v navzkrižju s spoštovanjem posameznikove zasebnosti znajde tudi v kontekstu prispevka (str. 219–229), ki se ukvarja z vlogo emocij v športu in premisleki o tem, kako emocije s pomočjo umetne inteligence zanesljivo in veljavno meriti. Četudi drži, da so emocije (v športu) pomembna dimenzija, pa se kaže vprašati, ali je izpostavljena težnja k temu, da bi lahko s pomočjo umetne inteligence športni navdušenci dostopali »do dodatnih informacij o tem, kaj se dogaja v športnikovih mislih in telesu« (str. 228), resnično nekaj zaželenega in sprejemljivega? Toliko bolj sporno izpade zamišljanje tovrstnih scenarijev ob, recimo, nedavnem dogajanju, v katerem je tenisačica Naomi Osaka po odločitvi, da se ne bo udeležila novinarskih konferenc, predčasno zapustila Roland Garros. Novinarske konference seveda niso identične vstopu umetne inteligence v glave športnikov, predstavljajo pa dandanes nekoliko obsoletno obliko komuniciranja športnikov z javnostjo, pri čemer se od športnikov pričakuje, da odgovarjajo na »najbolj intimna vprašanja v najmanj intimnem okolju«.²

²Liew, J. (2021, 31. maj). We're not the good guys: Osaka shows up problems of press conferences. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/sport/blog/2021/may/31/were-not-the-good-guys-osaka-shows-up-problems-of-press-conferences>

Da etična vprašanja prepuščata drugim, sicer najbolj jasno in eksplicitno zapišeta avtorja zaključnega teksta v knjigi (str. 293–301), ki si sicer zamišljata možno prihodnost športa ter izpostavi pet potencialnih kategorij športnikov: (1) športniki brez asistenc tehnologije, (2) športniki z asistenco tehnologije, (3) športniki roboti, (4) mentalni športniki in (5) virtualni športniki. Ob hvalevredni širini polja, ki ga v tematiziranju športnotehnološkega skupka knjiga pokrije kot celota, morda ne bi bilo slabo, da bi za globlje vpogled besedo vsaj v kakšnem prispevku avtorji prepustili tistim, ki so bili »mentalni športniki« že dolgo pred razvojem športa kot modernega fenomena – tj. filozofom. Morda bi jim lahko ti pomagali pri skrbi za usmeritev razvoja novih tehnologij, ki so tako v celotnem polju športa kot v vsakdanjem življenju seveda lahko koristne in dobrodošle, vendar pa moramo biti pazljivi pri razumevanju in usmerjanju njihovega temeljnega namena, ki pogojuje tudi njihove dominantne rabe in učinke. Umetna inteligenca, denimo, lahko »duh in telo« transformira v ubogljivi stroj, toda pomeni lahko tudi zmoglost gledanja z več gledišč hkrati in pluralizacijo perspektiv.³ Če kaj, lahko športu koristijo zlasti kreativni in kooperativni projekti, ki na ravni izboljševanja tehnologij, kot pravi Malaboujeva,³ niso odvisni od njihove večje zmogljivosti, temveč od širšega polja nedoločenosti. Nekoliko poenostavljeno: ni vselej tako, da moraš najprej vedeti, kaj iščeš, da lahko to potem tudi najdeš (str. 46). Včasih ne iščeš, pa vendar najdeš. Verjetno je občutek ob tem mogoče primerjati z odločitvijo za igro, ki nima niti razumnega niti koristnega smotra, pa vendar, kot zapiše Kreft,⁴ vzpostavlja najmočnejši razlog za šport – tj. odsotnost vsakršnega razloga zanj.

Kaja Poteko

³Malabou, C. (2019). *Morphing intelligence: from iq measurement to artificial brains*. Columbia University Press.

⁴Kreft, L. (2011). *Levi horog: filozofija športa v osmih esejih*. Založba Sophia.